

บทที่ 1

บทนำ

ความสำคัญ และที่มาของปัญหาที่ทำการวิจัย

อุบัติเหตุจากรถบนท้องถนน (Road traffic accidents) เป็นปัญหาระดับโลกและเป็นปัญหาสำคัญของสังคมที่ใช้รถยนต์ในการคมนาคมขนส่ง องค์การอนามัยโลกคาดการณ์ว่าในอีก 10 ปีข้างหน้า นับจากปี 2001 ในประเทศกำลังพัฒนา จะมีผู้เสียชีวิตจากอุบัติเหตุจากรถบนท้องถนนอย่างน้อย 6 ล้านคน และผู้บาดเจ็บอีกอย่างน้อย 60 ล้านคน ในขณะที่ประเทศไทยโดยศูนย์ข้อมูลสารสนเทศสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ได้บรรยายการสูญเสียชีวิตจากอุบัติเหตุจากรถบนท้องถนนเฉลี่ยชั่วโมงละ 2 คน และมีแนวโน้มจะสูงขึ้น และมีใช้การสูญเสียชีวิตและร่างกายเท่านั้น อุบัติเหตุจากรถบนท้องถนนยังทำให้เกิดความสูญเสียทางด้านเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ จึงเป็นเหตุให้ต้องหันมาให้ความสำคัญกับการแก้ปัญหาด้านนี้อย่างจริงจังและทำให้เห็นเป็นรูปธรรม

ในขณะที่ประเทศไทยได้มีแผนการพัฒนาพื้นที่ชายฝั่งทะเลภาคตะวันออกให้เป็นเขตอุตสาหกรรมและเป็นจุดยุทธศาสตร์ด้านเศรษฐกิจของประเทศ ซึ่งเป็นเป้าหมายหลักของรัฐบาลในทุกยุคทุกสมัย โดยที่ผลกระทบที่เกิดจากการพัฒนา ทำให้เกิดการขยายตัวทางเศรษฐกิจ และในขณะเดียวกันก็ทำให้เกิดปัญหาทางด้านอุบัติเหตุจากรถบนท้องถนนมาเช่นเดียวกัน

จังหวัดระยองเป็นจังหวัดที่อยู่ในเขตพื้นที่พัฒนาชายฝั่งทะเลภาคตะวันออกที่เกิดอุบัติเหตุมากอยู่ในกลุ่มจังหวัดที่มีอัตราการบาดเจ็บ ด้วยอุบัติเหตุจากการขนส่งสูงสุด 10 อันดับแรก โดยอยู่ในลำดับที่ 2 ซึ่งพบ 2 ปีติดต่อกัน คือ ปี พ.ศ. 2541, 2542 พบอัตรา 3,463.18 และ 3,126.75 ต่อแสนประชากร ตามลำดับ (สถาบันการแพทย์ด้านอุบัติเหตุและสาธารณสุข, 2543 : 8) และจากการศึกษาของคณะสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา ในปี 2545 (กุหลาบ รัตนสังขธรรม และคณะ, 2545 : 4) ในเดือน มกราคม 2544 - มิถุนายน 2545 พบเกิดอุบัติเหตุทั้งหมด 3,127 ครั้ง พบจำนวนผู้บาดเจ็บ 4,038 ราย เสียชีวิต 215 ราย

นอกจากนี้ยังพบว่า จังหวัดระยอง เป็นพื้นที่หนึ่งในแผนพัฒนาพื้นที่ชายฝั่งทะเลตะวันออก ซึ่งมีการเจริญเติบโตของอุตสาหกรรมหนัก เป็นจำนวนมาก โดยเฉพาะบริเวณพื้นที่ตำบลมาตาพุดมีนิคมอุตสาหกรรมหลายแห่ง และมีการขนส่งสารเคมีและวัตถุอันตราย จาก

กรุงเทพฯ และต่างจังหวัด มายังบริเวณนิคมอุตสาหกรรมนี้ ซึ่งหากเกิดอุบัติเหตุจราจรบนถนนขึ้นมาแล้ว ความสูญเสียอาจจะทวีความรุนแรงมากกว่าที่ได้กล่าวมาข้างต้น

อุบัติเหตุทางจราจรและการสูญเสียที่เกิดขึ้น อาจมีสาเหตุได้หลายประการ เช่น สภาพรถที่ขับขี่ พฤติกรรมการขับขี่ ความประมาทของผู้ขับขี่ ที่ขับขี่ในขณะที่มึนเมา ขับขี่ด้วยความเร็วเกินกำหนด หรือเกิดจากสาเหตุของสภาพผิวจราจร เครื่องหมายและสัญญาณไฟจราจรไม่มี หรือมีแต่ชำรุดเสียหาย หรือเกิดจากการขาดความรู้ ความเข้าใจและการนำเทคโนโลยีสมัยใหม่ในการช่วยเหลือผู้ประสบอุบัติเหตุทางจราจรมาใช้อย่างไม่ถูกวิธี หรือเกิดจากการขาดการกวดขันในการปฏิบัติตามกฎหมายต่าง ๆ ที่กำหนด เป็นต้น

ในทางการแพทย์และสาธารณสุข ซึ่งมีหน้าที่โดยตรงในการจัดบริการรักษาพยาบาลที่มีคุณภาพ แก่ผู้บาดเจ็บจากอุบัติเหตุจราจร เพื่อลดความพิการและลดการสูญเสียชีวิต เมื่อผู้บาดเจ็บมาถึงสถานพยาบาล ซึ่งเป็นการเพิ่มกลวิธีในการตั้งรับและทำให้สูญเสียงบประมาณค่อนข้างสูงในการให้บริการรักษาพยาบาล ดังนั้นในทางการแพทย์และสาธารณสุข จึงจำเป็นต้องให้ความสนใจกับกลวิธีในเชิงรุกที่จะทำให้เกิดกระบวนการการควบคุมป้องกันการบาดเจ็บ การตาย และการพิการ แบบกระบวนการเฝ้าระวังปัญหาและดำเนินการแก้ไขปัญหาได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งกระบวนการควบคุมและป้องกันฯ ดังกล่าว จะต้องครอบคลุมในสาเหตุของการเกิดอุบัติเหตุทางจราจร ระบบการส่งต่อและการดูแลผู้บาดเจ็บ ระบบการแจ้งเตือนอุบัติเหตุทางจราจร

กระบวนการควบคุมป้องกันการบาดเจ็บ การตาย และการพิการ จากอุบัติเหตุจราจร จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมียุทธศาสตร์และเครือข่ายข้อมูล และจากรายงานสาเหตุต่าง ๆ ของการเกิดอุบัติเหตุทางจราจร ระบบการส่งต่อและดูแลผู้บาดเจ็บ ระบบการแจ้ง การเตือนอุบัติเหตุจราจร เพื่อให้เกิดการลดปัญหาอุบัติเหตุทางจราจรและลดความรุนแรง ความเสียหายจากอุบัติเหตุทางจราจร โดยที่ในปัจจุบันมีหลายหน่วยงานที่ได้รับมอบหมายให้รับผิดชอบแก้ไขปัญหาอุบัติเหตุทางจราจร ทั้งภาครัฐ เช่น โรงพยาบาล สำนักงานสาธารณสุข ตำรวจ ทางหลวง คณะกรรมการป้องกันอุบัติเหตุ (กปอ.) แขวง การทาง ขนส่ง ป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย เป็นต้น ภาคเอกชน เช่น มูลนิธิ สมาคม ชมรม สาธารณะกุศลต่าง ๆ เป็นต้น องค์การเหล่านี้ก็จะมิบทบาท หน้าที่ และระบบข้อมูลเฉพาะของแต่ละองค์กร บ้างก็ซ้ำซ้อนกัน บ้างก็เหลื่อมกัน บ้างก็แตกต่างกันในวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล ทำให้ไม่สามารถนำข้อมูลที่องค์กรต่าง ๆ มีอยู่มาใช้เพื่อการวางแผนการควบคุมและป้องกันอุบัติเหตุทางจราจรและลดการสูญเสียที่เกิดขึ้น ที่เกิดจากสาเหตุต่าง ๆ ได้ อย่างรอบด้านและบูรณาการ

ระบบการรวบรวมข้อมูลของกระทรวงสาธารณสุข โดยกองระบาดวิทยา สำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข ได้วิเคราะห์ข้อมูลที่ควรใช้เพื่อการควบคุมป้องกันและแก้ปัญหการ

บาดเจ็บสำหรับสำนักงานสาธารณสุขจังหวัด มีดังนี้ (1) ข้อมูลมรณะบัตร ใช้ในการแสดงจำนวน อัตราตายในจังหวัด จำแนกตามสาเหตุ ขนาด ปัญหา อายุ เพศ อำเภอที่เสียชีวิต รายเดือน รายปี และ แนวโน้มการตายเป็นรายปี จากการศึกษาข้อมูลมรณะบัตรนี้มีความผิดพลาดด้านปริมาณน้อยมาก ประมาณ 4-5% ข้อมูลนี้จะมีคุณภาพพอ ในการเฝ้าระวังการบาดเจ็บ จะต้องปรับปรุงการให้สาเหตุ และรหัสของสาเหตุการตาย ซึ่งจะต้องใช้เวลาประมาณ 2 ปี (2) ข้อมูลของคณะกรรมการป้องกัน อุบัติภัยแห่งชาติ (กปอ.) เป็นข้อมูลจำนวนผู้บาดเจ็บ-ตาย จำแนก 19 สาเหตุ (ตามรหัส ICD-10) และเพศ แยกในและนอกจังหวัด รวมไปถึงอำเภอที่รักษา / ตาย ข้อมูลส่วนนี้จะเป็นข้อมูลที่ได้ ค่อนข้างเร็ว เพราะไม่ได้ลงรายละเอียดมาก ควรใช้ข้อมูลนี้ในการแสดงแนวโน้มการบาดเจ็บ/ตาย ในจังหวัด / อำเภอ รายเดือน รายปี ข้อจำกัดของข้อมูล กปอ. คือ ขาดรายละเอียด อายุ และปัจจัย เสี่ยง และยังคงพัฒนาคุณภาพข้อมูลค่อนข้างมาก (3) ข้อมูลเฝ้าระวังการบาดเจ็บในระดับจังหวัด (I.S.) เป็นฐานข้อมูลจากโรงพยาบาลจังหวัด แสดงจำนวนผู้บาดเจ็บรุนแรงและจำนวนตายของ จังหวัด จำแนก 19 สาเหตุ และลักษณะทางบุคคล เพศ อายุ เวลา สถานที่เกิดเหตุ บริการทาง การแพทย์ด้านการบาดเจ็บในโรงพยาบาล การส่งต่อ (4) ข้อมูลจากระบบเฉพาะและการศึกษาพิเศษ เป็นครั้งคราว เช่น ระบบข้อมูลของกระทรวงคมนาคม การสำรวจอัตราสวมหมวกนิรภัยในผู้ใช้ รถจักรยานยนต์ การสำรวจอัตราการใช้แอลกอฮอล์บนท้องถนน ซึ่งข้อมูลในส่วนนี้ควรจะ ประกอบด้วยข้อมูลด้านวิศวกรรม ข้อมูลด้านจุดอันตราย ข้อมูลยานพาหนะ ซึ่งจะได้จากกระทรวง คมนาคม และสำนักงานตำรวจ ส่วนเรื่องความรู้ พฤติกรรมเสี่ยง ข้อมูลนี้ส่วนใหญ่จะได้จาก กระทรวงสาธารณสุข สำนักงานตำรวจแห่งชาติ กระทรวงศึกษาธิการ และกระทรวงแรงงาน ฯลฯ

จากผลการศึกษาระบบข้อมูลด้านอุบัติเหตุทางจราจรบนท้องถนนที่กล่าวมาข้างต้น และจาก ปัญหาในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากหลาย ๆ หน่วยงานในโครงการวิจัยเพื่อพัฒนารูปแบบการ บริหารงานสาธารณสุขจากหลักฐานที่ปรากฏชัดเจน โดยการประยุกต์เทคนิคระบบข้อมูล สารสนเทศทางภูมิศาสตร์ ซึ่งให้เห็นว่าการเฝ้าระวังอุบัติเหตุทางจราจร เพื่อการควบคุม ป้องกัน อุบัติภัยทางจราจรและการสูญเสียที่เกิดขึ้น ควรที่จะมีการวางรูปแบบ เครือข่ายการประสานงาน การเฝ้าระวังอุบัติเหตุจราจรบนท้องถนน และแผนการดำเนินงานจากระบบข้อมูลและเครือข่าย ข้อมูลที่ถูกต้อง รวดเร็ว องค์กรต่าง ๆ มีความชัดเจนในบทบาทหน้าที่และกิจกรรมการเฝ้าระวัง อุบัติภัยทางจราจร โดยมีแนวทางของการจัดการด้านข้อมูลจากการศึกษาวิจัยของ กองระบาควิทยา สำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข ที่ได้ทำการศึกษาวิจัย และพัฒนารูปแบบการเฝ้าระวังการ บาดเจ็บในระดับจังหวัด เพื่อจัดทำฐานข้อมูลสำหรับพัฒนาบริการผู้บาดเจ็บและระบบส่งต่อใน

จังหวัดได้ใส่ข้อมูลทางระบาดวิทยา สำหรับการวางแผนป้องกันและการแก้ไขปัญหาการบาดเจ็บในระดับจังหวัด ตั้งแต่ พ.ศ.2535 ได้ข้อสรุปดังนี้

1. ควรให้ความสำคัญกับการใช้ข้อมูลจากหลายระบบ เพราะการมีข้อมูลจากหลายระบบที่แตกต่างกัน จะช่วยตรวจสอบความถูกต้องได้ดี และการใช้ข้อมูลจากหลายระบบจะช่วยให้ได้ข้อมูลในแง่มุมที่แตกต่างกัน ซึ่งไม่มีระบบข้อมูลแหล่งเดียวใด ๆ จะให้ได้

2. การวิเคราะห์สถานการณ์และการวางแผนแก้ไขปัญหาการบาดเจ็บจากอุบัติเหตุทางจราจรในประเทศไทย ควรใช้ข้อมูลจากระบบปกติที่มีอยู่แล้วให้เกิดประโยชน์สูงสุด

3. ควรมุ่งเน้นให้ผู้เก็บข้อมูลเป็นผู้ใช้ประโยชน์ในการวางแผน และแก้ไขปัญหา มิใช่เพียงเก็บข้อมูลเพื่อส่งให้หน่วยงานในระดับอื่น ๆ

จากสถิติปัญหาการเกิดอุบัติเหตุทางจราจร และความรุนแรงจากการเกิดอุบัติเหตุทางจราจรในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยเฉพาะจังหวัดระยอง ซึ่งเป็นจังหวัดหนึ่งที่เป็นศูนย์กลางของการพัฒนาพื้นที่ฝั่งทะเลภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ขนาดของปัญหามีแนวโน้มที่จะเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ จึงควรที่จะได้มีการศึกษาศึกษาภาพการเฝ้าระวังและการพัฒนารูปแบบการเฝ้าระวังการเกิดอุบัติเหตุทางจราจร ด้วยระบบการควบคุม ป้องกันอุบัติเหตุทางจราจร ที่ประกอบด้วยระบบและเครือข่ายข้อมูล ตามแนวคิดที่ต่อเนื่องจากที่ได้มีการศึกษาไว้แล้ว โดยให้มีรูปแบบและระบบที่ชัดเจน เหมาะสมกับสภาพและสถานการณ์แบบบูรณาการต่อไป

วัตถุประสงค์ของโครงการวิจัย

1. เพื่อศึกษาวิเคราะห์ระบบรายงาน ขององค์กรทั้งภาครัฐและเอกชนที่เกี่ยวข้องกับการเฝ้าระวังอุบัติเหตุทางจราจรในจังหวัดระยอง
2. เพื่อศึกษาและออกแบบระบบเฝ้าระวังการเกิดอุบัติเหตุทางจราจรบนท้องถนน ที่สอดคล้องกับบทบาทหน้าที่ ความพึงพอใจ และระบบรายงานที่มีประสิทธิภาพในเฝ้าระวังการเกิดอุบัติเหตุทางจราจรในจังหวัดระยอง

ขอบเขตของโครงการวิจัย

1. การวิจัยครั้งนี้เก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างที่เป็นเจ้าหน้าที่ภาครัฐทั้งระดับบริหารและระดับปฏิบัติการ อาสาสมัครจากมูลนิธิ สมาคม สาธารณกุศล 8 แห่งในจังหวัดระยอง และผู้นำชุมชนหรือผู้แทนประชาชนในเขตพื้นที่เสี่ยง
2. การวิจัยครั้งนี้ใช้พื้นที่เสี่ยงบนถนนสายหลัก 3 สาย ของจังหวัดระยอง ที่ผ่านแหล่งอุตสาหกรรม และชุมชนในจังหวัดระยอง คือสาย 3, 36 และ 344 และถนนสายรอง 1 แห่ง คือ 3191

3. การวิจัยครั้งนี้จะใช้การมีส่วนร่วมในการตรวจสอบข้อมูลและให้ข้อมูลจากผู้ปฏิบัติงานจริงเป็นหลัก เพื่อประโยชน์ในการนำข้อมูลและองค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัยไปใช้ประโยชน์ในการปฏิบัติงานหรือแก้ไขปัญหาได้อย่างแท้จริง

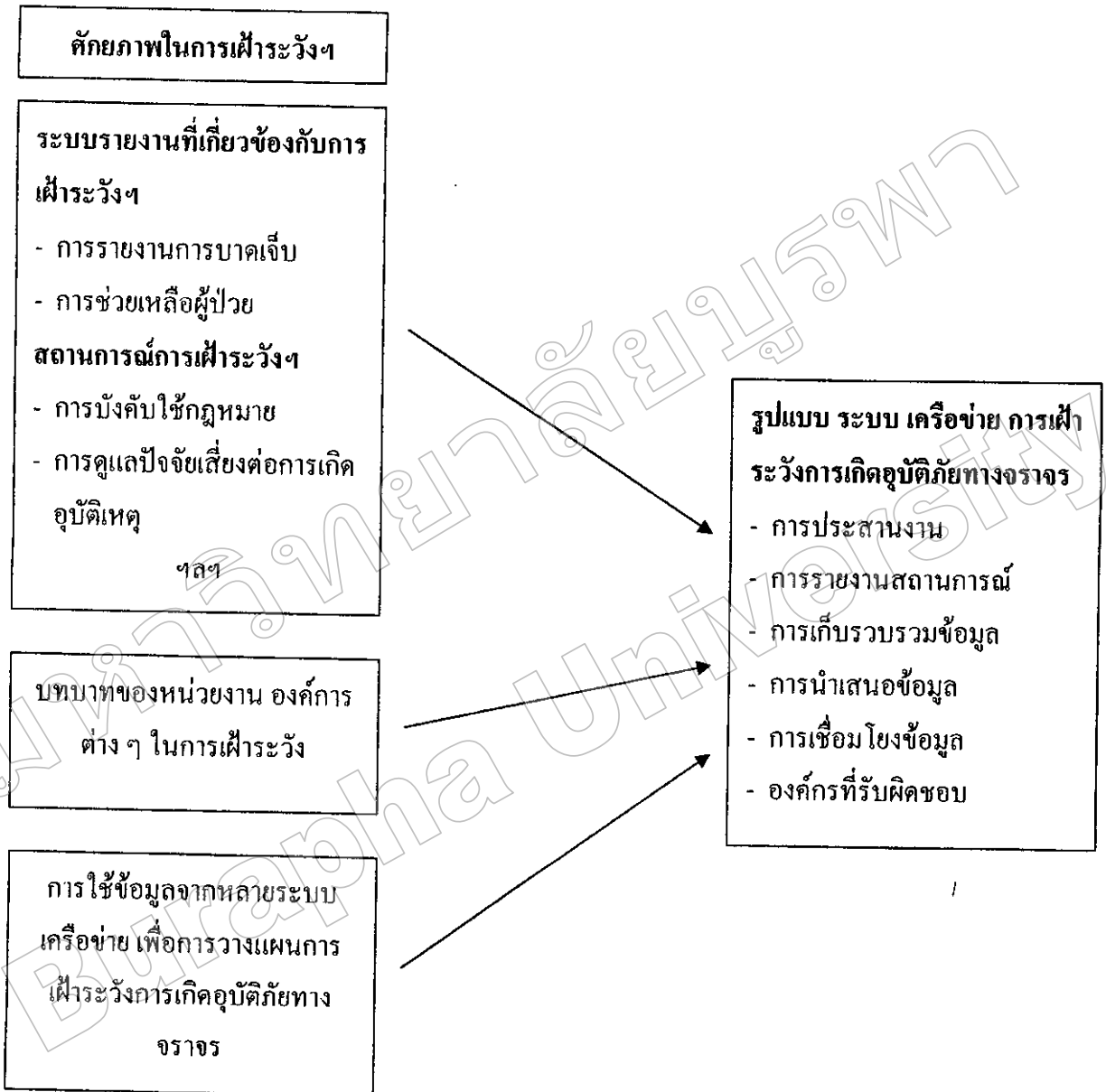
คำนิยามคำสำคัญ

1. ศักยภาพการเฝ้าระวัง หมายถึง ระบบข้อมูลและเครือข่ายเกี่ยวกับการบาดเจ็บ การแจ้งเหตุจากอุบัติภัยจลาจล พฤติกรรมของผู้ใช้รถ สิ่งแวดล้อมในที่เกิดเหตุ จุดอันตราย การให้ความรู้เกี่ยวกับกฎระเบียบทางด้านการจราจรต่าง ๆ การบริหารจัดการข้อมูล และแนวทางการใช้ข้อมูลเพื่อการควบคุม ป้องกัน การลดการสูญเสียจากการเกิดอุบัติภัยจลาจล

2. อุบัติภัยจลาจล หมายถึง การเกิดภัยอันตรายต่อร่างกายและทรัพย์สินที่เกิดขึ้นโดยไม่คาดคิดบนท้องถนนที่มีสาเหตุร่วมมาจากจักรยาน จักรยานยนต์ รถยนต์ และสามล้อ

3. การพัฒนารูปแบบการเฝ้าระวังการเกิดอุบัติภัยจลาจล หมายถึง การปรับปรุงและใช้ระบบข้อมูลและเครือข่ายการเฝ้าระวังต้นแบบ ที่สามารถควบคุม ป้องกัน ดูแล การบาดเจ็บจากอุบัติภัยจลาจลที่เกิดขึ้น

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ และหน่วยงานที่นำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

1. อุบัติภัยจราจรทางบกและการสูญเสียที่เกิดขึ้นในทางสายหลักของจังหวัดระยองลดน้อยลง
2. เกิดรูปแบบในการเฝ้าระวังอุบัติเหตุทางจราจรที่จังหวัดอื่น ๆ สามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้

3. องค์กรภาครัฐ และเอกชน ที่รับผิดชอบควบคุมและป้องกันอุบัติภัยจราจร ในจังหวัดระยอง มีตัวชี้วัดในการประเมินผลสัมฤทธิ์ในงานควบคุมและป้องกันอุบัติภัยทางจราจรเพื่อการจัดทำงบประมาณการดำเนินงานที่สอดคล้องต่อไป
4. เพิ่มความมั่นใจในการลงทุนทางด้านการพัฒนาอุตสาหกรรมในจังหวัดระยอง อันเนื่องจากระบบการเฝ้าระวังอุบัติภัยทางจราจร
5. ลดค่าใช้จ่ายอันเนื่องมาจากความซ้ำซ้อนในการทำงานของหน่วยงานต่าง ๆ
6. เครือข่ายการเฝ้าระวังการเกิดอุบัติภัยทางจราจรบนถนน ประกอบด้วย หน่วยงานของกระทรวงสาธารณสุขภายในจังหวัดระยอง สำนักงานขนส่งจังหวัดระยอง กองกำกับการตำรวจภูธรจังหวัดระยอง มูลนิธิและสาธารณะกุศลต่างๆ ในจังหวัดระยอง สามารถนำระบบเฝ้าระวังไปขยายผลการดำเนินการต่อไปได้

มหาวิทยาลัยบูรพา
Burapha University

มหาวิทยาลัยบูรพา
Burapha University